

Diptera Brachycera van het eiland Schiermonnikoog.

door

W. J. KABOS

In de zomer van 1952 maakte ik een tocht naar Schiermonnikoog met de bedoeling iets van de Dipterafauna te onderzoeken. Door de betrekkelijk geringe afmetingen van dit op dipterologisch gebied onbekende eiland was het mogelijk het nagenoeg geheel te inventariseren. Vanzelfsprekend kon bij de inventarisaties gebruik worden gemaakt van de op de andere Waddeneilanden opgedane ervaringen. Schiermonnikoog heeft slechts één dorp, Oosterburen, en bestaat uit duinformaties, die tamelijk kalkrijk zijn, hetgeen o.a. blijkt uit het veelvuldig voorkomen van de Duinruit *Thalictrum minus* ssp. *dunense* Prod. en de zeldzame Orchidee *Herminium monorchis* R.Br.

Ten Zuiden en ten Oosten van deze duinen bevindt zich een grote kwelder, die doorsneden is met een aantal brakwatersloten, terwijl op vele plaatsen grote plassen worden gevormd. De vegetatie van dit terrein is rijk aan alle bekende kweldersoorten, vooral is de dominantie van Duizendguldenkruid (*Centaurium*) opvallend. Langs de waddenzee vindt men een *Salicornietum* en een *Armerion*. In de duinen bevinden zich nog veel vochtige gloppen met Knopbies (*Schoenus nigricans*) en overweldigende *Parnassia*-groei.

Het aantal Diptera-soorten bedroeg 131, waarvan ongeveer 51% thalassophil is. Zonder allerlei details nader te behandelen kunnen de Brachycera coenologisch als volgt worden gelocaliseerd. Bij elke soort is aangegeven welke oecologische valentie de meest juiste is :

- (h) = halophiel, zoutminnend
- (x) = xerophiel, droogteminnend
- (v) = hygrophiel, zoetwaterminnend.

Langs het strand werden de volgende soorten aangetroffen: (h) *Scatella subguttata* Mg., (h) *Helcomyza ustulata* Curt., (h) *Scopeuma litorea* Fall., (h) *Spilogona veterrima* Zett., (h) *Limnophora aerea* Fall., (h) *Fucellia maritima* Hal. en (h) *Fucellia fucorum* Fall. **faun. nov. spec.** Deze laatste soort is echter zeldzaam.

In de buitenste helmduinen, waar slechts weinig *Elymus* groeide, werd bij bewolkt, regenachtig weer een groot aantal soorten in grote hoeveelheden verzameld. Bij felle zonneschijn was het aantal Diptera veel kleiner. Het waren bijna allemaal eucoene soorten, die wij reeds van de andere eilanden kennen, nl. (x) *Thereva annulata* F., de roofvlieg (x) *Philonicus albiceps* Mg., (x) *Delia lavata* Boh., (x) *Sciapus maritimus* Hal., (x) *Chamaemyia flavipalpis* Hal., (x) *Helina protuberans* Zett., (x) *Phorbia penicillaris* Stein, en (x) *Delia candens* Zett. Ik ving tevens een *Delia*-soort, die overeenstemde met de uit Zweden toegezonden (x) *Delia elymi* Ringd. Dit is dus een **faun. nov. spec.**

Nog twee andere soorten, welke nieuw zijn voor de fauna, werden hier gevangen, nl. (h) *Neolimnophora virgo* Vill. en (h) *Neolimnophora maritima* v. Röder. Zij waren talrijk op de bloeiwijzen van helm en werden ijverig vervolgd door de merkwaardige rover (h) *Lispa hydromyzina* Fall. Deze vlieg lijkt volkomen op *N. virgo* Vill., maar is ervan te onderscheiden door de lepel-

vormige tasters. Bij *Neolimnophora* zijn de tasters niet verbreed en convergeren de media en de radius tak, R 4 + 5.

In de zwenkgrasduinen en droge duinvalleien vond ik vele kleine soorten die merendeels bekend zijn van de andere eilanden: (x) *Meromyza pratorum* Mg. en (x) *Meromyza saltatrix* L. waren abundant. Verder (x) *Geomyza tripunctata* Fall., (x) *Cetema cereris* Fall., (x) *Hammomyia albiseta* v. Ros., (x) *Parascaptomyza disticha* Duda, *Helina duplicata* Mg., *Morinia nana* Mg., (x) *Heterostylus pratensis* Mg. veel op *Thrinicia*, (x) *Dysmachus trigonus* Mg. Op *Cirsium* bevonden zich larven van *Scaeva pyrastris* L., terwijl de bloemhoofdjes bezocht werden door de vliegen. Ook *Melinda coerulea* Mg. was hierop gewoon.

In vochtige duinvalleien vond ik (v) *Thereva nobilitata* Fabr., *Cbrysozona pluvialis* L., (v) *Tetanocera ferruginea* Fall., (v) *Platycephala planifrons* Fabr., (v) *Chlorops hypostigma* Mg., (v) *Tubifera tenax* L., (v) *Tubifera intricaria* L., (v) *Helophilus pendulus* L., (v) *Neoascia podagrica* F., (v) *Liogaster metallina* F., (v) *Chrysopilus auratus* F., (v) *Notiphila riparia* Mg., (v) *Notiphila uliginosa* Hal., (v) *Hydrellia griseola* Fall., (v) *Cbyliza vittata* Mg., (v) *Neuroctena anilis* Fall., (v) *Geomyza combinata* L., (v) *Suillia similis* Mg., (v) *Tricholauxania praeusta* Fall., (v) *Hydromyia dorsalis* Fabr., (v) *Hercostomus nigripennis* Fall., (v) *Hoplogaster mollicula* Fall., (v) *Coenosia decipiens* Mg., (v) *Coenosia pygmaea* Zett., (v) *Hydrophoria conica* Wied., (v) *Pseudolimnophora triangula* Fall., (v) *Azelia aterrima* Mg., (v) *Lispa uliginosa* Fall., (v) *Bucentes maculata* Staeg.

Tussen knobbies werd steeds (v) *Herina palustris* Mg. aangetroffen, zodat hetgeen op Texel reeds bleek, thans weer bevestigd is.

In de elzenbosjes langs het Jacobspad en bij Oosterburen werden de volgende soorten aangetroffen: *Thereva nobilitata* Fabr., *Syrphidus ribesii* L., *Syrphus balteatus* de G., *Muscina pabulorum* Fall., *Polietes lardaria* Fabr., *Hydrotaea irritans* Fall., zeer talrijk en hinderlijk.

Langs veeweiden *Orthellia caesarion* Mg. en *Stomoxys calcitrans* L.

Het fraaie wapenvliegje *Microchrysa flavicornis* Mg. werd ook tussen het gebladerte van *Alnus* aangetroffen. Onder de schors van een elzenstomp zat een aantal larven van deze soort, waarvan de metamorphose niet bekend was. De soort is waarschijnlijk sterk aan elsen gebonden.

Verder vooral op bomen in of bij Oosterburen *Phaonia fuscata* Fall., *Ph. basalis* Zett., *Pseudomorellia albolineata* Fall., *Helina lucorum* Fall., *Hydrotaea dentipes* F., *Fannia incisurata* Zett., *Hylemyia strigosa* Fabr., *Melanostoma scalare* Fabr., *Syrphus auricollis* Mg., *Dolichopus unguatus* L., *D. simplex* Mg., *Hercostomus celer* Mg., *Medetera jacula* Fall., *Medetera diadema* Lw. en *Bucentes geniculata* de G.

Typerend voor het Hippophætum was weer (\pm v) *Euminettia desmometopa* de Meij. In het *Salicetum repentis* waren (v) *Hybos culiciformis* F., (\pm v) *Trypetaoptera punctulata* Scop. en (v) *Helina quadrum* F. dominant.

Op de kwelder werden de volgende soorten genoteerd: (\pm h) *Tubifera arbustorum* L., *Tubifera intricaria* L., (h) *Nemotelus notatus* Zett., (h) *Melieria cana* Loew (tussen Zee-alsem, *Artemisia maritima*), (h) *Collinellula limosa* Fall., (h) *Scatella subguttata* Mg., (h) *Sapromyza quadripunctata* Fall., (h) *Syntormon palipes* F., (h) *Hydrophorus litoreus* Fall., (h) *Hydrophorus praecox* Lehm., (h)

Hercostomus nigripennis Fall., (h) *Dolichopus sabinus* Hal., (h) *D. simplex* Mg., (h) *Machaerium maritimae* Hal., (h) *Thinophilus ruficornis* Hal., (h) *Tethina illota* Hal., (h) *Lispocephala erythrocerca* R.D., (h) *Limnophora aerea* Fall., (h) *Scopeuma litorea* Fall. Behalve de beide *Tubifera*'s zijn de overige soorten typische obligate halophilen. Nieuw voor de fauna was *Muscidideicus praetextatus* Hal.

Langs de Kooisdijk, waar veel *Daucus* en *Taraxacum* groeiden, vond ik nog: *Xanthandrus comtus* Harr., *Tubifera tenax* L., *Syrphus balteatus* de G., *Syrphidia pipiens* L., *Eristalinus sepulchralis* L., *Empis livida* L., (h) *Hoplodonta viridula* F., *Chloromyia formosa* Scop., *Orthellia caesarion* Mg., *Morellia aenescens* R.D., *Lucilia caesar* L.

In een Scirpetum maritimi bepaalde ik veel (h) *Pherbellia schönherri* Fall.

Binnenshuis in Oosterburen waren als kamervlieg gewoon *Fannia canicularis* L. (kleine kamervlieg), *Musca domestica* L. (kamervlieg), *Muscina stabulans* Fall. en *Sciapus contristans* Wied.

Resumerend hetgeen nu bekend is van de eilanden Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog en Griend, die samengevat kunnen worden als waddendistrict, kom ik tot de volgende resultaten. Van de 119 obligate en facultatieve zoutminnende soorten die bekend waren uit het duindistrict (kusten van Zeeuwse en Z. Holl. eilanden meegerekend) komen 53 in het waddendistrict voor. Nieuw voor het waddendistrict en tevens nieuw voor de fauna zijn 4 halobionten, nl. *Villeneuveia aestuum* Vill. (Ameland), *Neolimnophora virgo* Vill., *N. maritima* v. Röder, *Muscidideicus praetextatus* Hal. Deze laatste soorten zijn alleen bekend van Schiermonnikoog. Van de obligate xerophilen was *Sciapus maritimus* Hal. nieuw voor het waddendistrict en voor de fauna, evenals het geval is met *Delia elymi* Ringd. en *Delia angustifrons* Mg. Van de 56 xerophiele soorten uit het duindistrict zijn tot nu toe 26 in het waddendistrict gevonden. Het waddendistrict is dus armer aan soorten, waarvan de oorzaken gezocht moeten worden in ongunstiger microklimaat en het ontbreken van de beschuttende bosclimax, die in het duindistrict wèl aanwezig is.

De discrepantie tussen duin- en waddendistrict is het kleinst bij de obligate halophilen (D 42 W 26) en bij de obligate droogteminnende soorten (D 12 W 10). Van de facultatieve halophilen en xerophielen is het soorten aantal in het duindistrict groter. Uit geregelde steekproeven gedurende 10 jaren bij Zandvoort en Santpoort bleek, dat de typische Elymion-soorten in het waddendistrict talrijker zijn, zulks in verband met het feit dat dit verbond een groter oppervlak beslaat in het wadden- dan in het duindistrict. De soorten uit het Hippophaëto-Ligustretum ontbreken in het waddendistrict vrijwel geheel.

Literatuur

- KABOS, W. J. — Thalassophile Diptera van de Waddeneilanden. Verslag 97e Zomervergadering, T.v.Ent. 85: LX—LXI, 1942.
 ————— De Diptera Brachycera van het eiland Texel, oecologisch beschouwd. T.v.Ent. 93: 108—130, 1950 (1951).
 ————— Synoecologische beschouwing van de wantsen en Diptera van de Amelandse duinen. Verslag 84e Wintervergadering, T.v.Ent. 95: CXIX—CXXI, 1952.
 ————— Griend. VII, De insecten. M. Nijhoff, 1950.
 KARL, O. — Die Tierwelt der Nord- und Ostsee, Teil XI, C2, 1930.

Summary

A survey is given of the Diptera-fauna of the Netherlands island Schiermonnikoog, after previous studies of the other islands: Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland and Griend of the Wadden-district. Various biotopes are given and the different species have been marked: (h) = halophilous, (x) = xerophilous and (v) = hygrophilous.

Of the 119 obliged and facultatively halophilous species of the whole sand dunes district along the Netherlands coast, 53 species have been observed in the Wadden-district. Of the 56 xerophilous species of the dunes, 26 have been found in the Wadden-district. These differences are mainly due to the less favourable microclimate of the islands.

Amsterdam, Van Baerlestraat 26^I

Nieuwe Nederlandse Diptera

door

W. J. KABOS

Onderstaand vermeld ik twee Diptera, welke nieuw zijn voor onze fauna en welke ik op de 85e Wintervergadering van 15 Maart 1953 heb laten rondgaan.

1. ***Norellia spinipes* (Mg.)**. Eén exemplaar werd ontvangen van J. J. MEURER (Hillegom 23.VI.1952). Deze soort is als adventief te beschouwen. De larve leeft in *Narcissus pseudo-narcissus* L.

2. ***Laphria dioctriaeformis* (Mg.)** In een collectie Diptera, welke verzameld waren door H. WESTRA, bevond zich een exemplaar, gevangen te Bussum (datum onbekend).

Amsterdam, Van Baerlestraat 26^I

Vangsten van *Macrolepidoptera* in 1953. Enkele opmerkelijke vangsten in de omgeving van Apeldoorn waren :

Limnitis camilla L., een zestigtal rupsen in de buurt van Hoenderlo. De jonge dieren zitten aan de voet van de zijlootjes van oude stengels en zijn makkelijk te vinden. Na de vierde vervelling zitten ze overal op de planten, ook op de nieuwe loten. De kweek is makkelijk, de rupsen waren bovendien vrij van parasieten, zodat alle dieren half Juni de imagines leverden.

Harpyia bicuspis Bkh. Drie ♂♂ op licht te Apeldoorn.

Epicnaptera tremulifolia Hb. Een vers ♂ op licht te Apeldoorn.

Anaplectoides prasina F. Zeer talrijk bij Hoenderlo in vele vormen.

Eurois occulta L. Talrijk op dezelfde vindplaats als de vorige soort in verschillende prachtige vormen.

Hyppa rectilinea Esper. Eén ♂ op smear te Nierssen, 15 exemplaren bij Hoenderlo.

Orthosia opima Hb. Drie exemplaren op licht te Apeldoorn, een ♀ vliegend boven *Vaccinium myrtilli* L. Hiervan een kweek, die heel makkelijk verliep. De volwassen rupsen waren chocoladebruin op de bovenzijde, op de buik en aan de zijkanten dofgroen, dus anders dan SOUTH ze beschrijft. Gevoerd, behalve met bosbes, ook met brem en wilg.

Alcis repandata L. Talrijk op smear te Uchelen en bij Hoenderlo, enkele exemplaren op licht te Apeldoorn.

W. J. BOER LEFFEF, Korteweg 53, Apeldoorn.